

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למדעי החברה
החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

סמסטר ב' תשע"ח
יום ג' 16 – 19
קורס מס' 1041358801

الفصل الثاني
يوم الثلاثاء، 16:00-19:00
بناية نفتالي، غرفة رقم 110

واحد (وواحد) על אחד – חוויות חיים אחרות تجارب حياتية اخرى

מר שרף חסאן וד"ר סמדר שרון
السيد شرف حسان ود. سمدار شارون
עוזר הוראה ומנחה: מר אור גילת
مساعدة وموجهة: السيد اور جيلات

orgilat.im@gmail.com; smadisharon@gmail.com; Sharaf.m.hassan@gmail.com

הקורס עוסק בקשר שבין חוויות החיים של יהודים/ות וערבים/ות בארץ, לבין סוגיות כלליות בסוציולוגיה פוליטית, אי שוויון חברתי ופוליטיקה של מרחב. נעסוק בנושאים מרכזיים הנוגעים לחיים במרחב הגיאוגרפי המשותף של שתי הקבוצות הלאומיות, וכן בניתוח סוגיות חברתיות ותרבותיות של כל קבוצה בנפרד. הקורס יפתח כלים לקריאה ביקורתית של טקסטים אקדמיים על המתרחש בחברה בישראל, ויאפשר לסטודנטים/יות ליישם מבט סוציולוגי אנליטי על תופעות חברתיות אקטואליות. הקורס ייחודי במבנה שלו המשלב בין הרצאות פרונטליות לבין דיונים מובנים בקבוצות קטנות או במתכונת של "واحد על אחד". (ONE ON ONE) הקורס ייכלול גם חלק מעשי, שיכלול ראיון עומק מובנה עם קרובי משפחה וניתוח נרטיבי שלו בהתאם לנושאים הנדונים. החלק המעשי הוא עיקר המטלה המסכמת של הקורס, הכנתו תלווה את הלימודים לאורך הסמסטר והסטודנטיות/ים יקבלו ליווי ותמיכה מסגל ההוראה לאורך ההכנה. המפגש האישי בין סטודנטים/ות ערבים/ות ויהודים/ות במהלך הסמסטר ובמסגרת העבודה המשותפת ישמש אתר פורה לעיון סוציולוגי ואנתרופולוגי ביחסי רוב ומיעוט בישראל בזיקה לחומרי הקריאה והלימוד. הקורס ניתן במסגרת החוג לסוציולוגיה ובשיתוף היחידה למעורבות חברתית. يتطرق المساق للصلة بين حياة اليهود/يات والعرب/يات في إسرائيل وبين مواضيع عامة في علم الاجتماع السياسي وانعدام المساواة الاجتماعية وسياسات الحيز. ستعنى الدورة بقضايا مركزية التي تخص العلاقات في حيز جغرافي مشترك للمجموعتين القوميتين وتحليل قضايا مفصلية بالنسبة لكل واحدة منها على انفراد. ستطوّر الدورة أدوات لقراءة نقدية لنصوص أكاديمية على ما يجري في المجتمع، وستتيح للطلبة النظر لظواهر اجتماعية حالية من خلال أدوات تحليلية لعلم الاجتماع. تقوم الدورة على أساس محاضرات وجاهية وحوارات مبنية بين طلاب وطالبات عرب ويهود، ستكون في جزء منها ضمن مجموعات صغيرة أو بصيغة "واحد على واحد" (ONE ON ONE). يدمج المساق أيضاً قسم عملي، يشمل مقابلة مبنية وعميقة مع أقارب للعائلة وتحليل

לרואיתם وفق مواضيع المساق. يشكل هذا القسم الجزء الأكبر من المهمة الملخصة النهائية للمساق وتحضيره يرافق التعليم على مدار الفصل وسيوفر طاقم المساق المرافقة والدعم اللازمين.

يشكل اللقاء الشخصي بين الطلبة العرب واليهود خلال الدورة وفي اطار النشاط المشترك متسعا خصبا للتفكير السوسيولوجي والأنثروبولوجي في علاقات الأثرية والأقلية في إسرائيل مع الربط بمواد القراءة والدراسة.

هذا المساق مقترح ضمن قسم علم الاجتماع وبالتعاون مع الوحدة للتداخل الاجتماعي.

הערות לגבי תכני הקורס

הקורס עוסק בשאלות מרכזיות של החברה בישראל וטיב היחסים בין הקבוצות המרכיבות אותה, שאלות שלעיתים מפלגות לעומק את האוכלוסייה בישראל ונוגעות בנקודות רגישות מאוד של כל אחד ואחת. מטרת הקורס להביא להכרות מעמיקה עם אותן סוגיות ועם העמדות של בני ובנות העם השני ביחס אליהן. הגברת המודעות להיבטים הסוציולוגיים ואף האישיים של נושאים במחלוקת עשויה לעודד חשיבה ביקורתית, פתוחה ועצמאית בנושא, מבלי להיאחז בתבניות חשיבה סטטיות.

יש לשמור בקורס על סובלנות מקסימאלית, תוך הקשבה לכל טיעון שיועלה, גם אם הוא נראה לנו בעייתי. נשתדל לדון בטקסטים השונים ולהתייחס להרצאות ולדברי המשתתפים/ות בצורה ביקורתית, נוסה להבין את הרקע להעלאתם וללמוד מהם ככל האפשר.

מلاحظات متعلقة بمضامين الكورس

יעالج هذا المساق اسئلة مركزية في المجتمع في اسرائيل والعلاقات بين المجموعات التي تركبه. أسئلة متعلقة بقضايا حساسة جداً تشغل المجتمع في إسرائيل وأحياناً تكون محور لانقسامات جدية فيه. يهدف المساق الى تعميق الوعي والانكشاف لمواقف الشعب الاخر بالنسبة لهذه القضايا الحساسة. رفع الوعي لهذه القضايا من منظور علم الاجتماع وحتى من منظور شخصي من شأنه ان يشجع التفكير النقدي، المنفتح والمستقل تجاه هذه القضايا، دون التعلق بانماط تفكير متأثرة من افكار مسبقة.

يجب الحفاظ في هذه الكورس على حد اقصى من التسامح، والاصغاء لكل ادعاء يسمع، حتى لو كان من وجهة نظرك اشكالي. سنحاول مناقشة النصوص المختلفة والتعامل مع المحاضرات والمشاركات المختلفة بشكل نقدي، وسنحاول فهم السياق والخلفية لطرحهم والتعلم منهم قدر الامكان.

חובות הקורס

- נוכחות מלאה והשתתפות פעילה בשיעורים.
- קריאה שוטפת של פריטי הקריאה.
- הגשת המטלות השונות **במועדן**
- הרכב הציון:
 - ✓ נוכחות והשתתפות פעילה 10%
 - ✓ הגשת 3 מטלות ביניים לאורך הסמסטר 30%
 - ✓ פרויקט מעשי מסכם 60%

واجبات الكورس:

- حضور كامل ومشاركة فعالة في الدروس.
 - قراءة المواد المطلوبة.
 - تسليم مهام على مدار الفصل في الموعد المحدد.
 - تركيبة العلامة:
 - ✓ حضور ومشاركة فعالة 10%
 - ✓ تسليم مهام على مدار الفصل 30%
 - ✓ مشروع عملي تلخيصي 60%
-
- יש לעקוב אחר ההודעות המועלות לאתר הקורס. באתר ניתן למצוא סריקות של פריטי הקריאה והודעות בדבר המטלות. כתובת האתר: moodle.tau.ac.il.
عليكم متابعة الرسائل التي ستنتشر في موقع الكورس. ستجدون في الموقع ملفات للمواد المطلوبة للقراءة ورسائل متعلقة بالمهام. عنوان الموقع: moodle.tau.ac.il.

נושאי הקורס ורשימת קריאה

שיעור ראשון (6.3.18): שונות ונפרדות: מערכת החינוך בחברה הפלסטינית ובחברה היהודית

חובה: אבו-עסבה, ח'אלד, 2013. "הפערים בתשומות והשלכתם על התפוקות של מערכת החינוך הערבית בישראל." בתוך: יוסי יונה, ניסים מזרחי, ויריב פניגר (עורכים), פרקטיקה של הבדל בשדה החינוך בישראל: מבט מלמטה, תל אביב: מכון ון ליר בירושלים והוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 59-80.

רשות: גודמן, יהודה ומזרחי, ניסים, 2013. "זיכרון לאומי והסללה אזרחית: הבדלים אתניים-מעמדיים בתהליכי זיכרון בבתי ספר תיכוניים בישראל", בתוך: נסים מזרחי, יוסי יונה ויריב פניגר (עורכים), פרקטיקה של הבדל בשדה החינוך בישראל: מבט מלמטה, ירושלים: ון ליר והקיבוץ המאוחד, עמ' 136-108

שיעור שני (13.3.18): מרצה אורח: ד"ר חררדו לייבנר, בנושא "היסטוריה מלמטה" וביצוע ראיונות עומק

חובה: שקדי, אשר (2003) מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. תל-אביב: רמות. עמ' 69-80.

שיעור שלישי (20.3.18): יחסי יהודים-ערבים במרחב המקומי – הפוליטיקה של ההיסטוריה

חובה: כהן, הלל, 2013. תרפ"ט: שנת האפס בסכסוך היהודי-ערבי. ירושלים: כתר, "מבוא", עמ' 21-11 ו"אחרית דבר", עמ' 390-396.

רשות: קונפינו, אלון. 2013. "נסים ושלג בפלשתינה ובישראל: טנטורה, היסטוריה משנת 1948", זמנים 121: 16-31.

שיעור רביעי (27.3.18): יחסי יהודים-ערבים במרחב המקומי – המשך סקירה היסטורית

חובה: בוימל, יאיר, 2011. "הממשל הצבאי". בתוך: נדים רוחאנא ואריז' סבאע'-ח'ורי (עורכים), **הפלסטינים בישראל: עיונים בהיסטוריה, בפוליטיקה ובחברה**, חיפה: מדה אל-כרמל, עמ' 45-55 (ניתן לקרוא את הטקסט בערבית - متوفر بالعربية أيضاً).

רשות: חסן, מנאר, 2005. "חורבן העיר והמלחמה נגד הזיכרון: המנצחים והמנוצחים". **תיאוריה וביקורת** 27: 197-207.

שיעור המישי (9.4.18): משטר האזרחות בישראל

חובה: יפתחאל, אורן, גאנם, אסעד, ונדים רוחאנה, 2001. האם תיתכן "דמוקרטיה אתנית"? יהודים ערבים והמשטר הישראלי, **ג'מאעה** 6, 58-78. (ניתן לקרוא את הטקסט בערבית - متوفر بالعربية أيضاً).

או: סמוחה, סמי, 2000. "המשטר של מדינת-ישראל: דמוקרטיה אזרחית, אי-דמוקרטיה או דמוקרטיה אתנית?" **סוציולוגיה ישראלית** (2): 565-630.

רשות: דו"ח ועדת אור לחקר אירועי אוקטובר 2000, סעיפים 1-67.

שיעור שישי (17.4.18): תתי-זהויות בחברה הפלסטינית

חובה: ג'מאל, אמל, 2007. "מבוא: הפוליטיקה של השונות וניהול השוויון הרב-תרבותי", בתוך: ג'מאל אמל (עורך), **רב-תרבותיות ואתגרי האזרחות הדיפרנציאלית בישראל: שולחן עגול**, תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, מכון וולטר ליבך, עמ' 22-9 (ניתן לקרוא את הטקסט בערבית - متوفر بالعربية أيضاً).

רשות: אבורביעה-קווידר, סראב ונעמי וינר-לוי, 2010. "מבוא – נשים פלסטיניות בישראל". בתוך: סראב אבו-רביעה-קווידר ונעמי וינר-לוי (עורכות), **נשים פלסטיניות בישראל: זהות, יחסי כוח והתמודדות**, ירושלים: מכון ון-ליר והקיבוץ המאוחד. עמ' 7-24.

שיעור שביעי (24.4.18): תתי-זהויות בחברה היהודית

חובה: שוחט, אלה. 2001. "מזרחים בישראל: הציונות מנקודת-מבטם של קרבנותיה היהודים". בתוך: אלה שוחט, **זיכרונות אסורים: לקראת מחשבה רב-תרבותית**. תל-אביב: קשת המזרח. עמ' 140-205.

רשות: ברקוביץ ניצה, 1999. "אשת חיל מי ימצא?" נשים ואזרחות בישראל, **סוציולוגיה ישראלית** ב (1), 277-317.

שיעור שמיני (1.5.18): הפרדה גזעית

חובה: שנהב, יהודה, 2015. "מהי גזענות??" בתוך: רבלין, נעה (עורכת), **שיעור לחיים: חינוך נגד גזענות מהגן ועד התיכון**. תל אביב: האגודה לזכויות האזרח בישראל, עמ' 19-21. <http://www.acri.org.il/education/wp-content/uploads/2015/05/What-is-racism.pdf> (ניתן לקרוא את הטקסט בערבית-متوفر بالعربية أيضاً).

רשות: הרצוג, חנה; אינה לייקין וסמדר שרון, 2008. "אנחנו גזעניים?! שיח הגזענות כלפי הפלסטינים אזרחי ישראל כפי שהוא משתקף בעיתונות הכתובה בעברית (1949-2000)". בתוך: שנהב, יהודה ויוסי יונה (עורכים), **גזענות בישראל**. ירושלים ותל אביב: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, עמ' 49-76.

תשיעי (8.5.18): מדיניות קרקעית ומרחבית

חובה: יפתחאל, אורן, ואלכסנדר קדר, 2000. "על עוצמה ואדמה: משטר המקרקעין הישראלי", תיאוריה וביקורת 16: 67-100.

רשות: ח'מאיסי, ראסם, 2008. האוכלוסייה הערבית בערים מעורבות בישראל. בעיות, חסמים ואתגרים. לקראת מדיניות עירונית חלופית. שתי"ל שירותי תמיכה ויעוץ לארגונים לשינוי חברתי (ניתן לקרוא את הטקסט בערבית - متوفر بالعربية أيضاً).

שיעור 10 (15.5.18): חיי יום יום משותפים של ערבים ויהודים במרחב המקומי + הקרנת הסרט "חפיפה"

חומרי הקריאה יפורסמו בהמשך באתר הקורס

אחד עשר (22.5.17): סיור באזור הקמפוס

חובה: אלגזי, גדי. 5.3.13. "אשמה, אחריות ופעולה פוליטית". בתוך אתר "התחברות: תנועה ערבית-יהודית לשינוי חברתי ופוליטי. <http://www.tarabut.info/he/articles/article/guilt-responsibility-activism>

שיעור שניים עשר (29.5.18): פרויקט מסכם

שיעור אחרון (5.6.18): עיבוד וסיכום הקורס

נעלה בנפרד לאתר הקורס המלצות לקריאת רשות נוספת.
سننشر في موقع الكورس بشكل منفصل توصيات إضافية للقراءة (اختيارية).